

Perličky na dně (1965)

Povídkový pentalog (celovečerní distribuční program)

- ***Smrt pana Baltazara*** (Jiří Menzel)
- ***Podvodníci*** (Jan Němec, 12 min. /kap. 3, 24-36 min./)
- ***Dům radosti*** (Evald Schorm)
- ***Automat Svět*** (Věra Chytilová)
- ***Romance*** (Jaromil Jireš)

- ***Fádní odpoledne*** (Ivan Passer, 1964, 14 min.)

- ***Sběrné surovosti*** (Juraj Herz, SMF, 1965, 31 min)

Bohumil Hrabal (1914)

V roce 1963 debutoval sbírkou „hovorů“ *Perlička na dně*,¹ kterou záhy následoval další povídkový soubor nazvaný *Pábitelé* (1964).

Hrabal se v nich zjevil jako originální autor, jehož „cesta k **totálnímu realismu**“, **k autentičnosti šokující svým verismem, jazykovým naturalismem a okázalou antiideologičností**, byla jedinečná a osamělá. Byla to cesta **nové pravdivosti**, cesta k próze, jež nepřestává být poezií, lyrikou, oslavou krásy a jedinečnosti okamžiku, utkvění času, zadržného jazykovým proudem,“ jak napsal Květoslav Chvatík.²

K **estetice „nové pravdivosti“** se ubírala také nastupující filmová generace šedesátých let, u níž našel hrabalovský impulz okamžitou odezvu.

Výsledkem se stal **společný projekt adaptace šesti povídek** z obou raných titulů, který byl nejen projevem obdivu k Hrabalově nekonformnímu tvůrčímu duchu, ale také svého druhu **generačním manifestem nové vlny** (**záměrný a koordinovaný vznik**).

¹ Hrabalova první sbírka povídek *Hovory lidí* byla vydána již roku 1956, ovšem jen jako příloha Zpráv Spolku českých bibliofilů v počtu dvě stě padesáti kusů.

² Jankovič, Milan – Zumr, Josef (eds.) (1990): *Hrabaliana. Sborník prací k 75. narozeninám Bohumila Hrabala*. Praha: Prostor, s. 116.

„Hrabal dokázal, že **neexistuje periferie života**, že každý, i ten zdánlivě nejbezvýznamnější život může být životem tvořivým. Provedli jsme výběr povídek tak, aby přes svoji rozmanitost vytvořily významový celek. Nebojíme se roztržitosti, neboť nerozhoduje počet příběhů, ale jejich názorová a stylová souvislost. **Přestože je nás šest a jsme si velice nepodobní, spojují nás určité názory na život a na film**. Proto v nás Hrabalovy povídky vyvolaly spontánní odezvu. Zvláště Hrabalovo úsilí o poznání, skutečně hluboké nezprostředkované poznání lidí pohybujících se na tzv. okraji společnosti a odkrytí jejich lidské důstojnosti“ [**Jaromil Jireš**].³

„Hrabal byl ohromný objev. **Chtěli jsme se k němu přihlásit a pomoci mu etablovat se, vytáhnout ho doslova ze sklepa sběrných surovin, kde tehdy pracoval**. Já osobně na Hrabalovi vždy obdivoval jeho umění navodit atmosféru a vykreslit postavy tak, že je čtenář přímo smyslově cítí. A taky mě fascinoval architekturou svých próz, kterou uměl tak geniálně vystavět.

Povídky si každý vybíral podle toho, co se mu líbilo. Já bych byl původně rád dělal *Romanci*, kvůli cikánskému tématu, které jsem znal z osobní zkušenosti. Ale to už si dřív vybral Jaromil Jireš, takže jsem si zvolil *Fádní odpoledne*. Nebyl v tom žádný problém, stejně jako při domluvě na dalších věcech“ [**Ivan Passer**].⁴

³ Jireš v úvodu ke scénáři *Perliček na dně*; cit. dle Klimeš, Ivan (2000): Centrum a periferie. In: Denemarková, Radka (ed.) (2000): *Zlatá šedesátá. Česká literatura a společnost v letech tání, kolotání a zklamání*. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, s. 254. K celému projektu srov. zvl. Příkladná, Stanislava (1988): *Prózy Bohumila Hrabala ve filmu*. In: Klimeš, Ivan: (ed.) (1988): *Film a literatura. Filmový sborník historický I*. Praha: Československý filmový ústav, s. 201–211; Gavalier, Peter (1997): *Filmové perličky Bohumila Hrabala — návrat k legendě*. *Kino-ikon*, č. 2 (léto), s. 31–83; Ptáček, Luboš (2002): *Perličky po letech. Symbol kontinuity, či nástroj k oběšení?* *Cinepur*, 11, č. 22 (září 2002), s. 16–19.

⁴ In Voráč, 2008: 177-178.

Jakkoli se lišil individuální přístup jednotlivých filmařů, společný jmenovatel spočíval:

- v rovině **dramaturgické volby**;
- ve **stylotvorném užití autentizačních veristických technik** (obsazení neherci a natáčení v reálech);
- v účasti **jediného kameramana**, Jaroslava Kučery;
- v pravidelné **přítomnosti Bohumila Hrabala** v drobné epizodní roli (vyjma Schormovy povídky) a v inscenované titulkové sekvenci (prologu).⁵

⁵ Hrabal se objevil vyjma Schormova *Domu radosti* ve všech pěti ostatních povídkách. A jako solitérní protagonista vystupuje v inscenované titulkové sekvenci *Perliček na dně*, která byla samostatně natočena na dvoře jeho libeňského bydliště a jako prolog uvozuje celý povídkový cyklus.